

Beurtkrag jaag tjips se prys op

Aartappels teen Kersfees veel duurder omdat boere gou moet oes

Riana de Lange

Beurtkrag is besig om jou lippekker vars aartappels en slaptjips in te haal. Soos Eskom se beurtkrag nou voortduur, gaan verbruikers teen Kersfees veel meer opdok vir die gewilde styl.

Kragonderbrekings belemmer die noodsaaklike besproeiing van aartappels en aartappelboere moet noodgedwonge teen 'n vinniger tempo oes om die goeie gehalte van die aartappels te behou, verduidelik kenmers.

Nico Wagner, 'n aartappelprodusent van Wilnick-boerdery in Limpopo, sê omdat boere hul oespraktieke moet aanpas om vir beurtkrag voorsiening te maak, word die oes nou vinniger uitgehaal. Daar is dus tydelik 'n groter oes wat gouer bemark word, maar dit kan later die deurlopende lewering van aartappels raak. As dit gebeur, voorsien hy dat aartappels teen Desember duurder kan wees.

Suid-Afrika produseer 2,6 miljoen ton aartappels per jaar op 52 000 hektaar in 16 streke oor die land heen. Suid-Afrika is die enigste land waar verbruikers elke dag van die jaar vars aartappels kan kry, danksy die verskillende streke wat deurentyd produseer, sê Wagner.

Suid-Afrika se jaarlikse per capita-verbruik is net meer as 43 kg, volgens syfers van die World Atlas & Trade Map.

Volgens Wagner is Limpopo, een van die grootste aartappelproduksiegebiede in die land, nou in sy belangrikste produseerende tyd. Omdat aartappels baie gevoelig is vir te min vog, be-

sproei aartappelboere in die warmer weer sowat 19 uur in 'n 24-uur-tydperk.

Hy sê daar is tans meer aartappels op die mark vergeleke met die ooreenstemmende tyd in vorige jare.

In 'n markverslag vir die week van 16 September beaam Absa Agri Business die sterk aanbod van aartappels uit Limpopo, maar sê beurtkrag bemoelik besproeiing en die harde grond maak dit moeilik om te oes.

Absa waarsku die gebruik van kragopwekkers verhoog koste vir produsente en beteken dus laer wins.

Wagner verduidelik tydens fase 4 tot 6 kos dit 'n aartappelboer R60 000 aan diesel in 'n 24-uur-tydperk om 'n produksie-eenheid van 100 hektaar aan die gang te hou.

"Dis onvolhoubaar vir elke aartappelboer in die land."

Dr. Marlene Louw, senior landbou-ekonomiese van Absa Agri Business, sê die vraag na aartappels op die verspreidingsmarkte was in die week van 16 September 16% laer as die vorige week. Dit is deels toe te skryf aan Na-

mibië en Botswana wat die invoer van uie, tamaties en aartappels beperk om hul jong bedrywe in die produkte te beskerm.

Louw sê syfers van die verspreidingsmarkte toon ook verbruikers is onder druk. Groot groentewinkels, verbruikers en informele handelaars koop net die nodige, al is die produkte op die verspreidingsmarkte van uitstekende gehalte.

Sy sê verbruikers sukkel weens hoër brandstofpryse en rentekoerse. Die feit dat die maatskaplike armoedeverligtingstoelaag van R350 per maand aan kwesbare huishoudings vir 'n paar maande nie betaal is nie, het ook verkope geknou.

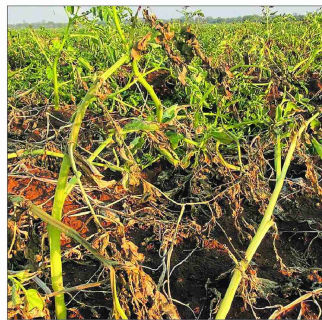
Al is pryse laer, kan aartappels beskou word as 'n stysel wat meer energie verg om gaar te maak en dus nie so gerieflik soos byvoorbild brood as stysel nie, sê Louw.

Tog is aartappels nou goedkooper as 'n jaar gelede.

Data van die Pietermaritzburg Economic Justice & Dignity

Smaaklike (duurder) ete: Eskom se aanhoudende beurtkrag wat besproeiing raak, dwing aartappelboere om aartappels vinniger uit die grond te haal. Volgens Nico Wagner van Wilnick-boerdery in Limpopo is daar nou baie voorraad, maar dit kan beteken oor 'n paar maande is daar nie 'n deurlopende konstante lewering nie, wat verbruikerspryse kan verhoog. FOTO: ISTOCK

Tydens beurtkrag kan aartappelboere nie besproei nie en die plant kan skade kry, soos hierdie een.

So lyk 'n aartappelplant wat nie afhanklik is van Eskom nie. FOTO'S: WILNICK-BOERDERY

Produsente kry R3 tot R5 per kilogram.

Twee aartappels lewer maklik 'n volle maaltyd - teen net R4 is dit goedkoop, gesonde kos.

Group, wat kospryse in verskillende streke in die land monitor, toon in Augustus het 'n 10 kg-sakkie aartappels R72,53 gekos - 11% goedkooper as in Augustus 2021. Wagner sê verbruikers moet

besef hoeveel waarde vir geld aartappels bied. Die produsent kry R3 tot R5 per kilogram, terwyl die verbruiker sowat R8 per kilogram vir vars aartappels betaal. Vir die bedrag kry jy vier groot tot mediumgrootte knolle. "Twee aartappels lewer maklik 'n volle maaltyd - teen net R4 is dit goedkoop, gesonde kos."

Volgens Louw is beurtkrag 'n bekommernis vir die hele landbousector, want dit raak nie net besproeiing nie, maar ook verpakking, verspreiding, die koelketting by markte en markstelsels wat staan.

Suid-Afrika het sedert 6 September feitlik daaglik onder beurtkrag deurgeloo - dikwels

tot fase 6.

Agri SA het onlangs ook kommer uitgespreek oor beurtkrag en hoe dit onder meer besproeiing en waterbehandeling in die landbousector raak.

Ná 'n kragonderbreking neem dit tot 'n uur om besproeiingsstelsels weer te aktiveer, wat tot tydverliese lei en bykomende arbeidskoste vir boere meebring. Kragonderbrekings ontwig ook verkoeling en verpakking, wat risiko's inhou vir voedselgehalte, het Christo van der Rhee, uitvoerende direkteur, gesê.

"Die grootste bedreiging is egter vir die land se voedselsekerheid. As oeste weens 'n gebrek aan besproeiing misluk, of boere

Ekonomiese bydrae

Aartappels maak 45% van die totale groentemandjie in die land uit en dra nagenoeg R12 miljard per jaar by tot Suid-Afrika se ekonomie.

China is die wêreld se grootste aartappelprodusent met 22% van totale produksie, terwyl Afrika 7% lewer.

Suid-Afrika is die derde grootste aartappelprodusent in Afrika en lewer 11% van die vasteland se totale aartappel-oes. (Bron: Aartappels SA)

plant minder aan uit vrees vir verliese, sal ons die gevolge in die toekoms ervaar," het hy met verwysing na spesifiek somergerwasse gesê.

Volgens Wagner is daar produsente wat na hernieubare energiebronne wil skuif om meer onafhanklik van Eskom te wees, maar dit verg 'n groot kapitaaluitleg.

Louw sê in die omgewing met hoër rentekoerse is finansiering hiervoor duur en maak dit moeilik vir produsente.

Wagner sê buiten beurtkrag se invloed op markaktiwiteite is van die land se verspreidingsmarkte in 'n baie slegte toestand wat betref higiëne, verouderde infrastruktuur, bitter min herstel- en instandhoudingswerk, gebrekkige tegnologie, en te min kragopwekkers om produkte koel te hou.